

Františkovo slovo

č.193

Papež František na návštěvě Litvy, Lotyšska a Estonska – 1. den

Papež František se modlil na bývalém popravišti KGB

Papež František na návštěvě Litvy, Lotyšska a Estonska – 2. den

Papež František na návštěvě Litvy, Lotyšska a Estonska – 4. den

Papež: Přijímání migrantů nesmí ohrozit naši identitu

Papež: Živým znamením evangelia je vždycky konkrétní láska

Papež František: Duch vede k pravé jednotě, jež není uniformitou

Papež: Rozšířme rodinnou pastorační na volně žijící páry

výtah hlavních myšlenek z promluv papeže Františka a zpráv z Vatikánu. Plné znění naleznete na stránkách Radio Vaticana.

Papež František na návštěvě Litvy, Lotyšska a Estonska – 1. den

Vilnius. 1. Setkání papeže s vládou a občanskými představiteli v hlavním městě Litvy.

2. „*Slitovná láska je klíčem, který otevírá nebeskou bránu*“ - řekl Svatý otec při návštěvě poutní svatyně Matky Milosrdenství – „Jitřní brány“.

3. „*Nepodlehnete pokušení soustředit se na sebe, pokušení sobeckosti nebo plytkosti tváří v tvář bolesti*“ - řekl Svatý otec na setkání s litevskou mládeží na náměstí před katedrálou ve Vilniusu.

Pobaltské státy, kde v těchto dnech (22.-25.září) pobývá Petrův nástupce, se navzájem liší, zejména z náboženského hlediska. Litva patří mezi katolické země, zatímco Lotyšsko a Estonsko jsou historicky protestantské, ačkoli v Lotyšsku dnes už luteránská komunita převažuje nad katolickou jen málo a v Estonsku se převážná většina lidí označuje za ateisty. Všechny tři státy však spojují podobné osudy ve 20. století. Po spleťtém boji za nezávislost získaly samostatnost na konci I. světové války. V roce 1940 byly anektovány Sovětským svazem, což mělo za následek rozsáhlé deportace a pokusy o rusifikaci. S nacistickým intermezem za II. světové války trvala sovětská okupace až do roku 1990, kdy byla obnovena nezávislost.

Papež František přistál v litevském hlavním městě Vilniusu v 10:30 našeho času. Navzdory vnímání pobaltských států jako severovýchodní periferie našeho kontinentu, z geografického hlediska se Vilnius rozkládá pouhých 25 km jižně od středu Evropy.

Vilnius v proměnách staletí

Vilnius se stal hlavním městem Litevského velkoknížectví v roce 1323. Velký kulturní rozvoj nastoupil s vládou velkoknížete Jagelly (litevsky Jugaila), který se nechal v roce 1385 pokřtít, přijal jméno Vladislav, pojal za manželku později svatořečenou Hedviku a stal se polským králem. Významné dílo vykonali na Litvě také jezuité, kteří v roce 1570 založili ve Vilniusu svou kolej, zanedlouho (1579) povýšenou na Akademii. Zlaté období, trvající až do konce 16. století, vystřídal periodické útoky ze strany Ruska, počínaje vyvražděním 20 tisíc Litevců a osmidenním požárem v roce 1655. Pokusy o rusifikaci se střídaly s rebeliemi až do 16. února 1918, kdy Litevská rada ohlásila vznik nezávislého státu. Na začátku II. světové války, v důsledku smlouvy Molotov-Ribbentrop mezi Sovětským svazem a Německem, byla Litva donucena podepsat smlouvu o vzájemné pomoci a svolit ke vstupu Rudé armády na své území. Začlenění mezi svazové republiky Sovětského svazu přineslo repatriaci Poláků a sovětizaci provázenou masívními deportacemi na Sibiř a fyzickou likvidací desetitisíců členů protikomunistické rezistence. Svoboda a nezávislost byla obnovena až v roce 1990. Připomeňme, že ve Vilniusu prožili rozhodující období svého života polský jezuitský mučedník českého původu sv. Ondřej Bobola, sv. Josafat Kuncevič nebo sv. Faustina Kowalská.

Setkání s vládou a občanskými představiteli

Ad 1. Petrova nástupce přivítala na letišti litevská prezidentka Dalia Grybauskaitėová, členové vlády a představitelé místní církve. Po slavnostním ceremoniálu se František vydal do prezidentského paláce, cestou lemovanou zástupy vítajících Litevců. V sídle hlavy státu se papež nejprve zapsal do pamětní knihy a poté se odebral k soukromému rozhovoru s prezidentkou. Na nádvoří klasicistního prezidentského paláce se pak Svatý otec setkal s vládou, diplomatickým sborem a představiteli občanské společnosti.

Litevská prezidentka: rezistence uchovala lidství při životě

„Děkujeme, že jste s námi a že si na mapě světa všímáte těch menších,“ přivítala litevská **prezidentka Dalia Grybauskaitėová** papeže Františka. Jak připomněla, Svatý stolec vždy podporoval nezávislost litevského národa a papež Benedikt XV. dokonce rok před vyhlášením nezávislosti ustanovil Litevský den spojený se sbírkou pro obyvatele Litvy. Také později byl mezi prvními státy, které uznaly samostatný stát, a posléze během okupace Litvy,

zachoval litevské diplomatické zastupitelství při Svatém stolci jako příslib budoucí svobody a naděje.

Prezidentka zmínila také návštěvu papeže Jana Pavla II. před 25 lety, krátce po odchodu ruských vojsk, a jeho důležité poselství, čeho může dosáhnout národ milující svobodu:

„Národ lidí, jejichž silná víra jim umožnila přežít v exilu, vězení a partyzánských bunkrech v dlouhých letech extrémního strádání. Po sedmnáct let psali oddaní a odvážní mužové a ženy v podzemních podmínkách „Kroniku katolické církve“. Nenechali se zlomit represemi KGB. A udrželi při životě své lidství.“

Litevská prezidentka vyzdvihla také skutečnost, že se papež zítra zúčastní Dne paměti na genocidu litevských židů. Připomněla, že v zemi brutálně týrané nacistickými i stalinistickými zločiny, mnoho lidí usilovalo o záchranu Židů.

„Svatý otče, ve svém poslání budovat mosty mezi národy a náboženstvími jste navštívil mnoho trpících lidí a pomohl jim. Litva se nechce podělit pouze o bolestnou zkušenost minulosti, nýbrž kráčí do budoucnosti s velkou nadějí. (...) Slyšíme vaše volání vybízející pracovat bok po boku na budování lidštějšího světa, světa, v němž je méně chudoby, utrpení a více slitování. Světa, kde je Brána milosrdenství vždy otevřena,“ - dodala litevská prezidentka a popřála papeži Františkovi, aby setba jeho slova vždy přinášela naději a plody.

Papež: inspirující minulost

Papež František ve své odpovědi označil slovy sv. Jana Pavla II. Litvu za „mlčenlivého svědka lásky k náboženské svobodě,“ (Promluva na uvítanou, Vilnius 4. září 1993) a poděkoval za vřelé přijetí. Obrátil pak pozornost k 100. výročí nezávislosti, jako k příležitosti, jak hledat v minulých událostech klíč k budoucnosti:

„Neznáme budoucnost. Víme však jistě, že každá epocha si musí uchovat „duši“, která ji nesla a pomáhala přetvářet každou bolest a nespravedlnost na příležitost uchovat si živé kořeny, jež dnes přinášejí plody. Nelze si nevšimnout, že tento lid má silnou „duši“, jež mu umožnila přetrvat a růst! Vaše národní hymna praví: „Synové tví z minulosti ať čerpají sílu“, aby s odvahou nazírali přítomnost.“

Po celou dobu své návštěvy v Pobaltí bude Svatý otec ubytován na litevské nunciatuře ve Vilniusu. Tam se také odebral na soukromý oběd a krátký odpočinek před zahájením odpoledního programu, který začal návštěvou poutního místa Matky Milosrdenství, známé v Litvě s přívlastkem „Jitřní brána“ (*Aušros Vartai*) a patrně ještě proslulejší v Polsku jako Panna Maria Ostrobramská.

Ad 2. V kapli Matky Milosrdenství se uctívá obraz Panny Marie, který byl namalován v letech 1620-30 pro jednu ze vstupních bran Vilniusu a proslul mnoha divy. Prvním z nich bylo zachování brány při ruském útoku v roce 1655. V pohnutých dějinách země se stal předmětem úcty, naděje a duchovní posily, zejména v dobách sovětské okupace.

Návštěva papeže Františka měla rovněž ekumenický rozměr. Svatý otec se zastavil na prostranství mezi sídlem pravoslavného metropolity a katolickým kostelem sv. Terezie. Po pozdravu s pravoslavným metropolitou se papež vydal ke kapli Matky Milosrdenství, kde se shromáždily stovky sirotků spolu s adoptivními rodiči. Zvláštní sektor byl vyhrazen nemocným. V mariánské kapli čekala na papeže opět litevská prezidentka. Předtím než se Svatý otec pomodlil před milostným obrazem třetí tajemství radostného růžence, pronesl krátkou promluvu. Poukázal na to, že Maria je zobrazena jako „Matka bez Dítěte“, a proto je vnímána jako Matka všech a v každém člověku spatřuje tvář svého Syna:

„Poněvadž Ježíšův obraz je jakousi pečetí každého lidského srdce, můžeme se v každém muži a každé ženě setkávat s Bohem. Uzavřeme-li se do sebe ze strachu před druhými budováním

zdí a barikád, připravíme se na konec o Ježíšovu dobrou zvěst, která se vine dějinami a životem druhých. Postavili jsme ve svojí minulosti příliš mnoho pevností, ale cítíme dnes potřebu pohlédnout si do tváří a uznat v sobě bratry, společně kráčet a radostně i pokojně zakoušet bratrství (srov. Evangelii gaudium, 87). Denně navštěvuje Matku Milosrdenství množství lidí z mnoha zemí: Litevci, Poláci, Bělorusové a Rusové, katolíci i pravoslavní. Dnes to umožňuje snadná komunikace a svobodný pohyb mezi našimi zeměmi. Jak by bylo krásné, kdyby se k této snadnosti pohybu z místa na místo přidala také snadnost setkávání a solidarity všech, výměna darů, které jsme zdarma dostali, vycházení z nás samotných a sebedarování se druhým, přijímání přítomnosti a různosti druhých jako dar a bohatství našeho vlastního života.“

Matka Milosrdenství, jako každá dobrá matka, rodinu sjednocuje a vybízí k hledání svého bratra také dnes, pokračoval papež. I dnes jsou děti a rodiny, které čekají na „uzdravující světlo slitovné lásky“, která otevírá nebeskou bránu, dodal a vybídl k vytváření Vlasti, která buduje spíše mosty než hradby a dává přednost milosrdenství před soudem. Z mariánského poutního místa zamířil papež v papamobilu na náměstí před katedrálou litevského hlavního města, zasvěcenou sv. Stanislavovi a Ladislavovi, kde se setkal s mladými lidmi.

Ad 3. Setkání s deseti tisíci mladými lidmi se konalo na náměstí před katedrálou v historickém centru města. Součástí zdejší dlažby je kámen, nesoucí nápis *steklas* – zázrak, symbolické místo, odkud se 23. srpna 1989 začal sbírat živý řetěz osob, které propojily Vilnius, Rigu a Tallinn a úspěšně manifestovaly za nezávislost tří pobaltských národů, okupovaných od konce druhé světové války sovětským režimem.

Působivé zpěvy a tance vytvořily vhodnou atmosféru setkání s Petrovým nástupcem, aby mohli představit své životní příběhy dva mladí lidé, Monika a Jonas. Podělili se o svoji zkušenost víry, kterou obdrželi navzdory nesnadné rodinné a osobní situaci, na což pak reagoval papež František. Mluvil italsky, a text jeho promluvy byl v litevštině promítán na obrazovky, přičemž papežovy improvizace podával tlumočník přímo.

„Nenechte se přesvědčit tímto světem, že nejlépe se putuje o samotě. Sám nikdy k cíli nedojdeš. Ano, budeš moci v životě dosáhnout úspěchu, ale bez lásky, bez přátel, bez příslušnosti k lidu a bez oné krásné zkušenosti riskovat společně. O samotě jít nelze. Nepodlehnete pokušení soustředit se na sebe, pokušení sobeckosti nebo plytkosti tváří v tvář bolesti. Mějme vždycky za to, že »to, co se děje druhému, děje se i mně«. Jděme proti proudu individualismu, který uvádí do izolace a činí z nás samolibé egocentriky, starající se jenom o svůj image a blahobyť.“

„Jsme křesťané a jde nám o svatost – pokračoval papež. Usilujte tedy o svatost na základě setkávání a společenství s druhými a buďte vnímaví pro potřeby druhých.

„Naše pravá identita předpokládá příslušnost k lidu. Neexistuje »laboratorní« identita, ani žádná »destilovaná« nebo »čistokrevná« identita. Existuje pouze identita přináležitosti k rodině, lidu; identita, která dává lásku, vlídnost a starostlivost o druhé. Je to identita, která dává sílu k boji, ale zároveň i vlídnost k pohlazení. Každý z nás zná krásu i únavu, a často i bolest přináležitosti k lidu. Tady tkví naše identita. Nejsme lidmi, kteří nemají kořeny.“

„Nemějte strach rozhodnout se pro Ježíše – povzbuzoval v závěru setkání s litevskou mládeží papež František. Nebojte se osvojit si evangelium, lidství a lidi. Vždyť Ježíš nikdy neopustí loďku vašeho života, bude stát na každé křižovatce našich cest a nepřestane nás obnovovat, i kdybychom se snažili sami sebe zničit. Ježíš je k nám velkorysý a štědrý, a darujeme-li svůj život Pánu, přinese Jeho setba i po našich ztroskotáních dobrou úrodu.“

Před návratem na apoštolskou nunciaturu navštívil také vnitřek neoklasicistní katedrály. V době sovětské okupace byl katedrální chrám uzavřen a sloužil jako galerie a částečně také

jako obchod s náhradními díly pro automechaniky. V kapli litevského patrona, sv. Kazimíra, jej očekávalo asi 60 starých řeholnic a kněží. Svatý otec po tiché modlitbě přijal kytici, kterou položil před obraz Panny Marie Sibiřské, připomínající modlitby za tisíce deportovaných Litevců a Poláků.

Papež František se modlil na bývalém popravišti KGB

Vilnius. V neděli v podvečer navštívil papež František bývalé popraviště KGB ve Vilniusu, kde byli mučeni a zabíjeni litevští patrioti a také mnoho kněží. Doprovázel ho arcibiskup Sigitas Tamkevičius, který byl sám v těchto místech vězněný. Papež František se tam modlil, abychom nezůstávali hluší ke křiku nevinných, kteří dnes volají k nebi.

Někdejší sídlo a popraviště KGB ve Vilniusu bylo v roce 1992 přeměněno na Muzeum okupací a bojů za svobodu. Novým generacím má připomínat cenu svobody, za kterou zaplatilo životem také mnoho litevských kněží a biskupů. Někteří přežili, tak jako **arcibiskup Tamkevičius**, který se do vězení sovětské policie dostal v roce 1983 a přežil kruté mučení. „Když mě strčili do cely, pochopil jsem, že nic už nebude takové jako dřív. Jediným útočištěm mi byl výtisk Nového zákona a eucharistie, kterou jsem v utajení sloužil,“ říká emeritní arcibiskup Kaunasu:

„Jsem přesvědčen, že toto vězení můžeme přirovnat ke Golgotě. Prošli jím litevští partizáni, vězněno tu bylo přes 320 kněží, prošli tudy téměř všichni tehdejší biskupové. Lidé tu strašlivě trpěli, byli podrobni bití, mučení, mnoho jich zastřelili. Myslím, že papežova návštěva na tomto místě je jako zastavení na Golgotě, pod Kristovým křížem. Je to místo utrpení tisíců lidí. Mnozí z nich spojovali své utrpení s Kristovým, jiní možná nikoli, ale neumím si představit jiné místo, v němž by bylo možné tak reálně prožít událost z Golgoty,“ říká pro Vatikánský rozhlas někdejší vězeň KGB, arcibiskup Tamkevičius.

Ve své modlitbě na místě vězení a popraviště litevských vlastenců a kněží **papež František** zopakoval Ježíšovo volání na kříži: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil.“. „Tvé volání, Pane, se stále rozeznívá, jeho ozvěna je slyšet v těchto zdech, které pamatují utrpení mnoha synů tohoto národa. Litevci i lidé z dalších národů, snášeli na svém těle delirium všemohoucnosti těch, kteří si osobovali absolutní kontrolu – modlil se papež. – Ve tvém volání, Pane, se ozývá volání nevinného, jež se slévá s tvým hlasem a pozvedá se k nebi. Je to Velký pátek bolesti a hořkosti, zoufalství a bezmoci, krutosti a nesmyslnosti, kterou prožil litevský lid v reakci na bezuzdné nároky, jež zatvrzují a oslepují srdce.“

„Na tomto místě paměti Tebe, Pane, snažně prosíme, aby nás tvé volání zachovalo v bdělosti. Kéž nás Tvé volání, Pane, osvobodí od duchovní nemoci, jež nás jako národ vždy pokouší: zapomínat na své otce, na prožité skutečnosti a snášená utrpení – modlil se Svatý otec. – Abychom ve tvém volání a životě našich předků, kteří tak mnoho vytrpěli, mohli nalézt odvahu k odhodlanému nasazení pro přítomnost a budoucnost. Kéž je toto volání pobídkou, abychom se nepřizpůsobovali chvilkovým módám, zjednodušujícím heslům a veškerým pokusům snížit a obrát kohokoli o důstojnost, již jsi ho oděl Ty. “

Na závěr se František modlil, aby Litva byla světlem naděje, zemí činné paměti, jež vystupuje proti veškeré nespravedlnosti. „Kéž podporuje kreativní úsilí v obraně práv všech lidí, zejména těch nejbezbrannějších a nejzranitelnějších. A kéž je učitelkou smíření a sladování různorodostí, modlil se papež František na sovětském popravišti ve Vilniusu. – Nedovol Pane, abychom byli hluší ke křiku těch, kdo dnes nadále volají k nebi.“

Papež František na návštěvě Litvy, Lotyšska a Estonska – 2. den

Kaunas. 1. „Touha po moci je nejrozšířenější postoj těch, jejichž paměť není zahojena“ – kázal papež při mši svaté v litevském Kaunasu za účasti 100 tisíc věřících.

2. „Bezbožník považuje svoji sílu za normu spravedlnosti“ – řekl Petrův nástupce v promluvě před mariánskou modlitbou Anděl Páně.

3. „Jedině náš životní příklad dá za pravdu naší naději v Něho“ – řekl papež na setkání s kněžími, řeholnicemi a seminaristy v kaunaské katedrále.

Druhý den své návštěvy na Litvě strávil papež převážně v Kaunasu, téměř čtyřsettisícovém městě vzdáleném 100 kilometrů na západ od hlavního města.

Ad 1. V městském parku na soutoku řek Neris a Němen sloužil Svatý otec nedělní liturgii za účasti více než stovky tisíc věřících. Ve své homilii na texty 25. neděle v mezidobí papež mimo jiné řekl:

„Křesťanský život vede vždycky skrze kříž, který - jak se někdy zdá - trvá do nekonečna. Minulé generace prožily výheň okupace, úzkost z deportací, nejistotu ohledně těch, kteří se nevraceli, hanbu udavačství a zrady. Kniha Moudrosti vypráví o spravedlivém, který je pronásledován, snáší výsměch a mučení jenom proto, že je dobrý (srov. Mdr 2,10-20). Kolik z vás by o sobě nebo o svých příbuzných mohlo vyprávět totéž, co jsme slyšeli v dnešním čtení! Někteří z vás zakusili, jak se otřásá jejich víra, protože se neukázal Bůh, aby je bránil, a zachování věrnosti nestačilo k tomu, aby zasáhl do vašich dějin. Kaunas tyto věci zná, celá Litva může dosvědčit mrazení, které vzbuzuje pouhá zmínka o Sibiři nebo o ghettech - mimo jiné - ve Vilniusu a Kaunasu.“

Papež potom komentoval dnešní evangelium (Mk 9,30-37), které podává, jak Ježíš cestou do Jeruzaléma již podruhé předpovídá svoje umučení.

„Učedníci však nechtěli, aby jim Ježíš povídal o bolestech a kříži; nic nechtějí vědět o zkouškách a úzkostech. A svatý Marek podotýká, že se zajímali o jiné věci a cestou domů diskutovali o tom, kdo z nich je největší. Bratři, touha po moci a slávě je nejrozšířenější způsob jednání těch, kteří neumějí hojit svoji dějinnou paměť a snad právě proto odmítají zapojit se do práce pro přítomnost. Diskutuje se pak o tom, kdo se více zaskvěje, kdo byl v minulosti více ryzí, kdo má větší právo na privilegia než ostatní. [...] Ježíš, který věděl, o čem přemýšlejí, nabízí protilek na tyto mocenské pŕtky a na odpor k obětavosti, a aby dodal vážnosti tomu, co říká, posadí se jako Mistr, zavolá svých Dvanáct a učiní gesto: vezme dítě a postaví ho do jejich středu, nějakého chlapce, který si přivydělával pracemi, které nikdo nechtěl dělat.“

Koho postaví tady, v toto nedělní dopoledne, doprostřed nás? – zeptal se potom Svatý otec. Kdo budou ti nejmenší, nejchudší mezi námi, které máme přijmout? Kdo nemá čím oplatit naši námahu a naše odříkání? Možná jsou to etnické menšiny v našem městě nebo nezaměstnaní, kteří jsou nuceni emigrovat. Možná jsou to opuštění staří lidé nebo mladí, kteří nenacházejí smysl života, protože postrádají svoje kořeny.

„Ve městě Vilnius dává stejnojmenná řeka své vody i své jméno řece Neris, která tady rovněž ztrácí svoje jméno a odevzdává své vody řece Němen. O to jde, aby totiž církev „vycházela“ a neměla strach, že vyjde a zanikne, i když se může zdát, že se rozpouštíme a ztrácíme za těmi, kdo jsou nejmenší a žijí na existenciálních periferiích. Víme, že vycházení vyžaduje, abychom v jistých případech také zpomalili krok, odstranili úzkost i nutkání, uměli se zadívat do očí, naslouchat a provázet toho, kdo zůstal vedle cesty. Někdy je třeba jednat jako otec, čekající u dveří na návrat svého marnotratného syna, aby mu otevřel, jakmile se objeví; jindy jako učedníci, kteří se musejí učit, že přijetím jediného maličkého přijímají samotného Ježíše.“

Právě proto jsme dnes tady, abychom dychtivě přijali Ježíše v jeho slovu, v eucharistii a v maličkých. Aby nás Jeho přijetí smířilo s naší pamětí a doprovodilo do přítomnosti, která neustále podněcuje svými výzvami a znameními, jež nám zanechává; abychom Jej následovali jako učedníci, protože není nic opravdu lidského, co by nemělo odezvu v srdcích Kristových učedníků; tak budeme vnímat radost a naděje, smutek a úzkost lidí naší doby, zvláště chudých a všech, kteří nějak trpí (srov. Gaudium et spes, 1). Proto také - jako společenství tohoto města a celé Litvy - cítíme, že jsme opravdu těsně spjati s lidstvem a jeho dějinami (srov. tamt.), a chceme věnovat život službě a radosti, a tak dát všem vědět, že Ježíš Kristus je naše jediná naděje."

Ad 2. Nedělní mše svatá, kterou Petrův nástupce sloužil na stejném místě jako před 25 lety sv. Jan Pavel II., končila těsně před polednem, takže hned po ní oslovil papež věřící ještě jednou a mimo jiné řekl:

„Kniha Moudrosti, kterou jsme slyšeli v prvním čtení, mluví o pronásledovaném spravedlivém, jehož samotná přítomnost je bezbožníkům protivná. Bezbožník je popsán jako ten, který utiskuje chudáka, nemá soucit s vdovou, ani úctu ke starším (srov. Mdr 2,17-20). Bezbožník se opovážuje považovat svoji sílu za normu spravedlnosti. Podrobuje si ty nejslabší, užívá sílu v jakékoli formě, vnucuje způsob smýšlení, ideologii a dominantní diskurs, používá násilí či útisk s cílem podmanit si ty, kteří svým každodenním poctivým, prostým, činorodým a solidárním jednáním prostě jen manifestují, že je možné uskutečnit jiný svět a jinou společnost. Bezbožníkovi nestačí dělat si to, co se mu zlíbí, jít jenom za svými rozmary; nechce, aby druzí prokazováním dobra nastavovali zrcadlo jeho způsobu jednání. V bezbožníkovi se zlo neustále snaží ničit dobro.

Před sedmdesáti pěti lety byl tento národ svědkem totální destrukce ghetta ve Vilniusu; vyrcholila tak likvidace tisíců židů, započatá o dva roky dříve. Vzpomeňme na onu dobu a prosme Pána o dar rozlišování, abychom včas objevili nový zárodek onoho zvrhlého postoje, ať už jakékoli provenience, působícího zakrnělost srdce generacím, které to nezakusily a mohly by zpěvy těchto sirén následovat."

Po mariánské modlitbě Anděl Páně poděkoval Svatý otec na závěr nedělní liturgie přítomné prezidentce Litevské republiky a dalším litevským představitelům, a rovněž biskupům a jejich spolupracovníkům za přípravu své pastorační návštěvy, a vyjádřil také vděčnost těm, kteří se na tom podíleli svojí modlitbou. Potom dodal:

„Myslím v těchto dnech zvláště na židovskou obec. Dnes odpoledne se budu modlit u Památníku obětí ghetta ve Vilniusu u příležitosti 75. výročí jeho vyhlazení. Nejvyšší ať žehná dialogu a společnému úsilí o spravedlnost a pokoj."

Ad 3. Po mši svaté se papež odebral do biskupské rezidence v Kaunasu, kde poobědval se 17 litevskými biskupy. Kolem 15 hodiny tamního času se pak v místní gotické katedrále sv. Petra a Pavla setkal s kněžími, zasvěcenými osobami a seminaristy. V rámci bohoslužby slova zaznělo čtení z listu Římanům (8, 24-30) o „spáse, v níž doufáme s vytrvalostí“, a papež pak načrtnul rysy této naděje, kterou jsou povoláni žít zasvěcené osoby.

„Pavel, dříve než vybědne k naději, používá třikrát za sebou slovo „vzdychat“, když mluví o sténajícím tvorstvu, nářku lidí a vzdychání Ducha v nás (srov. Řím 8,22-23.26). Naříká se kvůli porobě porušení, z touhy po naplnění. Dnes nám prospěje ptát se, zda je toto vzdychání v nás anebo zda v našem těle už nic nenaříká a netouží po živém Bohu. Jak řekl před chvílí náš biskup, „nezakoušíme už radost v modlitbě, v komunitním životě“. Jako laň prahnoucí po vodě bychom měli žízňivě hledat hloubku, pravdu a krásu Boha. Drazí, my nejsme „Božími činovníky"! Blahobytná společnost nás možná přesytila, zahltila poskytovanými službami a dobry, takže nás tíží všechno a nenaplnuje nic. Jsme spíše omámení a rozmařilí, nikoli však naplnění, ba co hůř: nezřídka už ani netoužíme. Právě my, muži a ženy zvláštním způsobem zasvěcení, nikdy nesmíme připustit ztrátu onoho vzdychání, onoho neklidu v srdci, které nalezne spočinutí jedině v Pánu (srov. sv. Augustin, Vyznání, I,1,1). Žádná přímá informace,

žádná bezprostřední virtuální komunikace nás nesmí připravit o konkrétní dobu, kdy se denně – a jde právě o vytrvalost tohoto úsilí – budeme věnovat dialogu s Pánem v modlitbě a adoraci. Jde o pěstování naší touhy po Bohu, jak radí sv. Jan od Kříže řeholníkovi: „Ať je vytrvalý v modlitbě a neopomíjí ji ani uprostřed tělesných prací. A když jí, pije, mluví nebo jedná s osobami světskými nebo dělá cokoli jiného, vždycky ať touží po Bohu a jemu ať oddává své srdce“ (Krátké spisy a korespondence, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1998, str. 108).“

Apoštol mluví o vytrvalosti... Vy nejstarší, mezi nimiž nelze nepřipomenout mons. Sigitase Tamkeviciuse, dosvědčujete tuto stálost v utrpení, toto „doufání proti vši naději“ (srov. Řím 4,18). Násilí použité proti vám kvůli tomu, že jste bránili občanskou a náboženskou svobodu, výsměch, věznění a deportace nepřemohly vaši víru v Ježíše Krista, Pána dějin. Proto nám máte mnoho co říci a mnoho co nás učit, mnoho co navrhnout, aniž by bylo třeba soudit zdánlivou slabost těch mladších. A vy, mladí, když vás drobné frustrace odrazují, uzavírají do sebe a přivádějí k výstřelkům, jež neodpovídají vašemu zasvěcení, hledejte svoje kořeny a pohleďte na cestu, kterou vykonali ti staří. Právě v soužení vysvítají význačné rysy křesťanské naděje, neboť máme-li jen lidskou naději můžeme se zklamat a ztroskotat. S křesťanskou nadějí je tomu jinak; stává se průzračnější a ze soužení vychází jako vyzkoušená.

„Je pravda, že žijeme v jiné době a v jiných strukturách, ale je také pravda, že tyto rady jsou přijímány lépe, když se ti, kdo prožili tvrdé zkoušky, neuzavírají, ale sdílejí se ve společných chvílích. Jejich příběhy nejsou plné nostalgií po minulých časech, prezentovaných jako lepší, ani pokryteckého obviňování těch, jejichž citová výbava je křehčí. Zásoba vytrvalosti v komunitě učedníků je účinná, když dovede – jako onen učitel Zákona z evangelia – integrovat to staré i to nové (srov. Mt 13,52), když si uvědomuje, že prožité dějiny jsou kořenem stromu, který může přinášet plody.“

Cesty mimo Itálii

24.9.2018

Papež František na návštěvě Litvy, Lotyšska a Estonska – 3. den

Riga. 1. „Lotyšsko dokázalo proměňovat svůj nářek v písně a tanec“ – řekl papež v promluvě na uvítanou v hlavním městě této pobaltské země.

2. „Přestane-li hudba evangelia rozechvívat naše útroby, ztratíme radost plynoucí ze soucitu“ – kázal Svatý otec na modlitebním ekumenickém setkání.

3. „Vlak svobody ujel těm, kdo ji vybojovali,“ řekl papež František na setkání s lotyšskými seniory.

4. Za účasti 40 tisíc věřících sloužil Svatý otec liturgii na mariánském poutním místě Aglona.

Třetí den návštěvy Pobaltí vyhradil papež František Lotyšsku, které IV. lateránský koncil prohlásil za „Zemi Mariánskou“. Lotyšská vláda vyhlásila na dnešek volný den, což dobře ukazuje význam, jaký papežské návštěvě přikládá, ačkoli většina obyvatel ke katolické církvi nepatří. Vzdálenost 260 kilometrů dělících Vilnius a Rigu překonal František na palubě letadla společnosti AirBaltic a před půl osmou našeho času přistál na mezinárodním letišti lotyšského hlavního města.

Riga - město na rozhraní

Riga zrcadlí ve svých dějinách prolínání kultur a vlivů na tomto pomezí germánského a slovanského živlu. Založena byla na začátku 13. století německým biskupem Albrechtem von Buxthoeven a brzy se stala jedním z hlavních přístavů Baltiku. Ve 14. století dobyl město Řád německých rytířů a po jeho sekularizaci, spojené s přestoupením velmistra na protestantismus v roce 1524, se stala luteránským městem. Po padesátiletém polském dominiu, které vyneslo svobodu katolíkům a příchod jezuitů, bylo lotyšské území od roku

1612 ve švédském područí, které po sto letech, roku 1710, vystřídala více než dvoustletá nadvláda carského Ruska. Překotný ekonomický rozvoj učinil z Rigy na počátku 20. století jedno z nejnádhavnějších ruských měst a po architektonické stránce se odrazil ve výstavných secesních budovách, které řadí Rigu mezi významná města *Art Nouveau*. Po vyhlášení samostatnosti na konci I. světové války se dějiny Lotyšska odvíjely stejně jako v ostatních pobaltských státech. Po dvaadvaceti letech samostatnosti, vystřídané nacistickou a později sovětskou diktaturou, získalo svobodu v roce 1991.

Lotyšský prezident: Rodina je nenahraditelná

Ad 1. Svatého otce přivítal na letišti prezident Raimonds Vējonis. Oficiální ceremonie se však konala v prezidentském paláci. Lotyšský prezident připomněl návštěvu sv. Jana Pavla II. před 25 lety, jeho učení o svobodě a pobídku k rozvoji demokracie a návratu „do společného evropského prostoru“. Mluvil také o nadějích, jaké jeho krajané spojují s probíhající papežskou návštěvou. Zejména poukázal na touhu po posílení rodin. „Žádný zákon není schopen přikázat úctu k rodičům a lásku k dětem. Jedině rodina nám je může předat a naučit nás jim,“ řekl lotyšský prezident. Narážel tak na demografický pokles, který zaznamenala jeho země za poslední čtvrt století. Z 2 milionů 300 tisíc obyvatel v době návštěvy Jana Pavla II. se lotyšská populace snížila na 1 milion 925. Kromě nízké porodnosti je na vině také migrace. Za prací do zahraničí odchází každoročně 15-20 tisíc lidí.

Papež: Lidský rozvoj se měří touhou dávat život

Papež František v projevu k představitelům vlády, občanské společnosti a diplomatickému sboru připomněl 100. výročí nezávislosti země, které je oficiálním motivem jeho návštěvy. Podotkl, že Lotyšové získali svobodu díky kořenům, z nichž jejich národ vyrůstá, a které – slovy spisovatelky Zenty Maurinové – jsou zapuštěné v nebi. Bez pohledu upřeného vzhůru, bez odvolání k transcendentní důstojnosti každého člověka by obnova národa nebyla možná.

Papež poukázal také na roli katolické církve a dalších křesťanských vyznání v úsilí o nezávislost a zdůraznil, že získaná samostatnost není pouze darem, nýbrž také úkolem. S poukazem na motto své návštěvy vybrané z hymnu *Ave Maris Stella* „Ukaž, že jsi Matkou“ připomněl, že mateřství se projevuje spíše podporou rodin, starých lidí, dětí a mládeže než primátem ekonomie, a vytvářením pracovních možností, aby nikdo nemusel opouštět svoji vlast:

„Ukazatelem lidského rozvoje je také schopnost růst a rozrůstat se. Rozvoj komunit se neuskutečňuje a neměří pouze schopností nabývat majetek a zdroje, nýbrž touhou dávat život a vytvářet budoucnost. To je možné jedině do té míry, do jaké mají kořeny v minulosti, tvořivost v přítomnosti a důvěru a naději v budoucnost. Měří se schopností vydat se a nasadit, jak nám o tom vydaly svědectví minulé generace.“

Ad 2. Hned následujícím bodem papežské návštěvy byla ekumenická modlitba, která se konala v řížském dómu zasvěcenému Panně Marii. Impozantní chrám byl zbudován ve 13. století, roku 1524 se stal sídlem německých a od roku 1932 lotyšských evangelíků. V jeho kryptě se nachází hrob sv. Mevarda, misionáře a prvního zdejšího biskupa. Vlastní evangelickou katedrálou je však kostel sv. Jana. Největší středověký pobaltský dóm, který má kapacitu 1600 osob, je výmluvným místem velmi dobrých ekumenických vztahů v Lotyšsku. Věřící evangelické, katolické i pravoslavné církve se zde scházejí na Velký pátek ke společné ekumenické pobožnosti Křížové cesty, a nynější řížský katolický arcibiskup, Zbygnevs Stankevičs, právě v tomto chrámě přijal biskupské svěcení za účasti luteránského arcibiskupa, pravoslavného metropolity i baptistického biskupa. Ti všichni se účastnili také dnešního ekumenického setkání v řížském dómu.

Papež František začal svoji reflexi zmínkou o zdejších nejstarších evropských varhanách, které byly v době své inaugurace roku 1883 největší na světě.

„Dnes je to symbol tohoto města a této katedrály. Pro místního usedlíka je něčím víc než monumentálním nástrojem, je součástí jeho života, jeho tradice, jeho identity. Pro turistu je přirozeně uměleckým skvostem, který stojí za to poznat a fotografovat. A toto je nebezpečí, které hrozí neustále, totiž proměnit se z usedlíků na turisty. Když se z toho, co nás identifikuje, učiní předmět minulosti, turistická a muzeální atrakce, připomínající určitou dobu a vysokou historickou hodnotu, přestává pak rozechvívát srdce posluchačů.“

„S vírou se může stát přesně totéž – pokračoval papež. Můžeme se přestat cítit usedlími křesťany a stát se turisty. Ba více, mohlo by se stát, že podobný úděl postihne celou naši křesťanskou tradici, bude-li redukována na předmět minulosti umístěný mezi zdmi našich kostelů a přestane notovat melodii, která dovede podněcovat a inspirovat život i srdce těch, kdo ji poslouchají. Jak ale praví evangelium, které jsme dnes slyšeli, naše víra nemá být skryta, nýbrž poskytnuta k poznání a znít v různých oblastech společnosti, aby všichni mohli patřit na její krásu a být osvětleni jejím světlem (srov. Lk 11,33).“

„Pokud hudba evangelia nebude našimi životy uváděna a stane se krásnou partiturou minulosti, nedokáže už přerušit dýchavičné monotonie, které znemožňují žít naději a zbavují veškeré naše úsilí plodnosti. Pokud hudba evangelia přestane rozechvívát naše útroby, ztratíme radost plynoucí ze soucitu, laskavost zrozenou z důvěry a schopnost smířovat, pramenící z vědomí, že se nám odpuštěním dostalo poslání.“

„Někteří si možná řeknou, že doba, ve které žijeme, je těžká a složitá. Jiní si mohou myslet, že křesťané mají v našich společnostech stále méně možností a vlivu v důsledku nespočetných faktorů, jakými jsou např. sekularismus nebo individualismus. Nesmí to vést k uzavírání, obraně ani rezignaci.“

„Nemůžeme neuznat, že doba je určitě nesnadná, zvláště pro mnohé naše bratry, kteří dnes na svém těle prožívají exil a dokonce mučednictví pro víru. Jejich svědectví nás však přivádí k objevu, že nás Pán nadále povolává a posílá, abychom radostně, vděčně a radikálně žili podle evangelia. Pokud Kristus usoudil, že jsme hodni žít v této době, v tuto chvíli – jedinou, kterou máme – nemůžeme se nechat přemoci strachem, ponechat ji bez povšimnutí a nevít ji na sebe s radostnou věrností. Pán nám dá sílu, abychom z každé doby, každé chvíle a každé situace činili příležitost ke sdílení a smíření s Otcem i bratry, zejména těmi, kteří jsou dnes považováni za podřadné anebo za materiál ke skartaci. Pokud Kristus usoudil, že jsme hodni rozeznít melodii evangelia, přestaneme s tím?“

Ad 3. Z řížského dómu se papež vydal do katolické katedrály sv. Jakuba: „Takzvaně svobodní lidé dnes ve jménu svobody podrobují staré lidi samotě, ostrakismu, nedostatku zdrojů, společenskému vyřazování a dokonce bídě,“ řekl Svatý otec tam shromážděným seniorům. Ve starobylé bazilice, která se v běhu staletí jednou změnila v luteránský chrám, jindy zase sloužila jako potravinový sklad napoleonských jednotek a dnes patří na seznam kulturního dědictví UNESCO, mu naslouchali lidé, kteří pamatují válku i rudý útlak. Řížský arcibiskup, **mons. Zbignevs Stankevičs**, je Svatému otci představil těmito slovy:

„Jsou tu s námi lidé, kteří byli pro svou víru v Krista vystaveni represím, byli pronásledováni anebo vyhoštěni. Jsou zde důchodci, kteří dnes sotva přežívají kvůli mizivým penzím. Jsou tu rovněž ti, kteří si za ateistického režimu uchovali víru a dnes, navzdory své chudobě, nadále slouží ve farnostech a tam, kde je třeba.“

Papež na tuto pozornou analýzu lotyšské reality, která ovšem bezpochyby platí také pro jiné postkomunistické státy, odpověděl citací z listu místního patrona, apoštola Jakuba, kde se v úvodu i závěru mluví o vytrvalosti, byť za užití dvou různých termínů. „Byli jste vystaveni všem druhům zkoušek, ale vytrvali jste ve víře. Vedlo vás to k vytrvalosti, k níž se pojí dokonalé dílo (srov. Jak 1,2-4), a o tutéž dokonalost je třeba usilovat i za nových okolností“, vybízel František, a to navzdory dnešní kultuře, která snadno zapomíná na minulost a mučednickou oběť.

„Vy, kteří jste se tělem, duší a celým životem vydali za svobodu své vlasti, mnohdy vnímáte, že se na vás zapomělo. Jakkoli to zní paradoxně, dnešní svobodní lidé, jménem svobody, podrobují starce osamocení, ostrakismu, nedostatku zdrojů, vyřazování a dokonce bídě. Pokud se to děje, takzvaný vlak svobody a pokroku bude mít ve svém posledním vagonu ty, kteří bojovali za vítězství práva. Stanou se diváky na cizí oslavě, možná poctěni vyznamenáním, ovšem v každodenním životě zcela zapomenuti.“

Nepodléhejte však smutku a sklíčenosti, neztrácejte laskavost, a tím méně naději, naléhal římský biskup. Také v závěru svého listu apoštol Jakub vybízí k vytrvalosti, ovšem nahlíží ji z jiného úhlu, optikou trpělivého očekávání. *„Vydržte všechno trpělivě až do té doby, kdy přijde Pán“ (Jak 5,7):*

„Povzbuzuji vás, abyste ve svých rodinách a vlasti byli vzorem obou těchto postojů – trpělivého snášení i naděje. Tak budete nadále budovat svůj národ.“

Národ, který by si měl uvědomit, že jeho starci jsou živým příkladem vytrvalosti v tísní, ale také prorockým darem, který mladým lidem připomíná, že Bůh si přeje a oceňuje péči a ochranu těch, kteří nás v životě předcházeli.

„Nezapomínejte, že jste kořeny svého národa, kořeny mladých výhonků, které mají rozkvést a vydat plody. Chraňte tyto kořeny a udržujte je naživu, aby se na ně mohli napojit děti a mladí lidé a pochopit, že „vše, čím strom vzkétá, čerpá žití z toho, co odpočívá pod zemí“ (F.L.Berárdez, sonet Si para recobrar lo recobrado)“.

Řekl papež František lotyšským seniorům, kteří se v úterý (25.9.) shromáždili v katedrále sv. Jakuba v Rize.

Ad 4. Závěr Františkovy jednodenní návštěvy Lotyšska se odehrál ve vesničce Aglona, která je navzdory své nepatrnosti nejnavštěvovanějším mariánským poutním místem. Její název („smrk“ v starobylém lotyšském dialektu) odkazuje k lesům, které v místním pahorkatém „kraji modrých jezer“ střídají hradní zříceniny a bludné balvany. Na počátku 18. století zde otcové dominikáni objevili léčebné zřídlo, u kterého později vyrostl špitál a barokní kostel Nanebevzetí Panny Marie. Dnešní bazilika po staletí uchovává obraz Matky Boží Aglonské, který je kopií litevské Trakajské Madony, pocházející původně z Konstantinopole. Navzdory tomu, že přilehlý dominikánský klášter v běhu dějin mnohokrát změnil své určení (od vězení pro katolické kněze za carského režimu roku 1840, přes generální vojenský štáb za první světové války po nemocnici a stáj místního kolchozu za sovětského zřízení), úcta Lotyšů k Panně Marii nikdy nepozbyla síly a dodnes sem proudí věřící z celého světa.

Papež František na jihovýchod země přeletěl z Rigy, vzdálené půldruhé hodiny, aby v latině a lotyšštině za účasti 40 tisíc lidí v dešti sloužil mši svatou k úctě Panny Marie, Matky církve. V kázání připomenul motto lotyšské etapy apoštolské cesty, *Monstra te esse Matrem!*, „Ukaž, žes Matkou“, vyňaté z hymnu *Ave Maris Stella*. „Ukaž, na jakých místech dnes nadále zpíváš Magnificat a kde je tvůj ukřižovaný Syn, abychom u jeho nohou našli těbe, neochvějně stojící“, žádal římský biskup.

„Janovo evangelium předkládá pouhé dva momenty, ve kterých se Ježíšův život zkříží s životem jeho Matky – jedním je svatba v Káně (Jan 2,1-12) a dalším ten, o kterém jsme právě četli, Maria u paty Ježíšova kříže (Jan19,25-27). Jeví se to tak, jako by evangelistovi záleželo na zobrazení Ježíšovy Matky v těchto dvou zdánlivě protikladných životních situacích – v radosti nad novým manželstvím a bolesti ze Synovy smrti“.

Evangelista upozorňuje, že Maria pevně stojí na nohou po boku svého Syna a postojem svého těla dává najevo, že nic a nikdo ji z toho místa nevyhostí. Maria se prvořadě ukazuje takto –

po boku trpících, těch, před nimiž prchá celý svět, ale také těch, proti kterým se vedou procesy, které všichni odsuzují, po boku deportovaných, vysvětloval papež František.

„Maria nám ukazuje také způsob, jak se postavit k této realitě. (...) Je třeba, aby lidé prožívající bolest vnímali, že stojíme po jejich boku a na jejich straně, a to nezdolně a vytrvale. Všichni společensky odepisovaní mohou zakusit tuto delikátní blízkost Matky, protože v trpícím člověku zůstávají otevřené rány jejího Syna Ježíše. Také my jsme povoláni, abychom se „dotýkali“ utrpení druhých lidí tak, jako se to ona naučila u paty kříže“.

V druhém evangelním momentu, ve kterém se střetávají Matčin a Synův život, Ježíš povolává Marii, aby jako syna přijala učedníka, jehož měl rád, pokračoval Svatý otec. Ačkoli evangelium říká, že stáli pod křížem při sobě, Ježíš si povšiml, že to nestačilo, že se navzájem nepřijali.

„Je totiž možné žít vedle mnoha lidí, sdílet s nimi dokonce totéž obydlí, čtvrt nebo práci; sdílet víru, nahlížet tatáž tajemství a radovat se z nich, ovšem nepřijmout jeden druhého, nedospět k láskyplnému vzájemnému přijetí. Kolik manželů by mohlo vyprávět o tom, jak žijí nablízku, avšak nikoli společně; kolik mladých lidí bolestně vnímá odstup od dospělých; kolik starých lidí cítí, že jsou pouze chladně obstaráváni bez láskyplné péče a přijetí“.

Pravdou je, připustil František, že otevřenost vůči druhým někdy velice ubližuje a že v naší politické realitě jsou dosud bolestně živé dějinné konflikty mezi národy. Maria se ovšem ukazuje jako žena ochotná odpouštět, odložit zášť a nedůvěru, vzdát se svalování viny na druhé, zdůraznil papež a citoval mučedníka sovětské hrůzovlády, biskupa Bojeslavse Sloskānse (1893-1981). Ostatky tohoto Božího služebníka, nespravedlivě obviněného ze špionáže a týraného v sovětských věznicích, byly před pětadvaceti lety přeneseny do Aglony z belgického exilu.

„Monsignor Sloskans, který zde odpočívá poté, co byl zatčen a vypovězen dodaleka, napsal svým rodičům: »Z hloubi duše vás prosím – nedopustíte, aby si vaším srdcem prorazila cestu pomstychtivost anebo popudlivost. Kdybychom něco takového dopustili, nebyli bychom praví křesťané, nýbrž fanatici«. V časech, kdy se zdá, že se vrací mentalita zvoucí k nedůvěře vůči druhým, a kdy nám statistiky chtějí dokázat, že by se nám vedlo lépe, blahobytněji a bezpečněji, kdybychom se izolovali, nás Maria a učedníci z těchto krajů vyzývají, abychom přijímali bratry a znovu vsadili na univerzální bratrství“.

Maria se však ukazuje také jako žena, která se dává přijmout a pokorně souhlasí s tím, že se stane součástí učednickových záležitostí, dodal papež František. Jako poslušná učednice, svoluje k přijetí, stěhuje se, přizpůsobuje se rytmům mladšího.

„Soulad vždy něco stojí, zejména, když jsme odlišní a když se do našeho, na první pohled protikladného vnímání, myšlení a konání promítají uplynulé roky, příběhy a okolnosti. Pokud s vírou poslechneme příkázání přijímat a být přijímáni, je možné budovat jednotu v rozdílnosti, protože rozdíly nás již nebrzdí ani nerozdělují“.

Maria nám chce darovat svou odvahu, abychom pevně stáli na nohou; svou pokoru, díky které se přizpůsobíme souřadnicím jakéhokoli dějinného okamžiku; a pozvedá svůj hlas, abychom se v této svatyni všichni zavázali ke vzájemnému přijetí bez diskriminace, loučil se papež František s Aglonou i Lotyšskem, odkud se ve večerních hodinách vrátil zpět do Vilniusu.

Papež František na návštěvě Litvy, Lotyšska a Estonska – 4. den

Tallin. 1. „Blahobyt není vždy synonymem dobra“ – řekl papež na setkání s představiteli občanské společnosti v hlavním městě Estonska.

2. „Církev potřebuje konverzi a změnu,“ – řekl Svatý otec na ekumenickém setkání s mládeží.

3. „Boží nabídka nic neodnímá, nýbrž naopak naplňuje a umocňuje všechna lidská očekávání,“ – kázal papež při mši na tallinnském Náměstí Svobody.

Poslední den návštěvy v pobaltských státech věnoval papež František Estonsku. Rozloučil se s apoštolskou nunciaturou ve Vilniusu, která jej hostila po dobu této apoštolské cesty, a odebral se na mezinárodní letiště k oficiální ceremonii, při níž se ještě jednou setkal s litevskou prezidentkou Daliou Grybauskaitéovou. Pozdravil při té příležitosti také 200 dobrovolníků, kteří se zasloužili o hladký průběh papežské návštěvy a přišli Františkovi zazpívat na rozloučenou. K překonání vzdálenosti 530 km dělících Vilnius a Tallinn využil papež i tentokrát let společnosti AirBaltic a v 9:43 minut místního času přistál v estonském hlavním městě.

Půlmilionový Tallinn se rozkládá na příkrých svazích Finského zálivu. Na místě přístavní osady založil město na počátku 13. století (1219) dánský král Valdemar II. Němečtí a dánští kolonizátoři je nazvali „Reval“, zatímco etymologie dnes zavedeného jména odkazuje k estonskému „Taanik-linn“, což znamená „město Dánů“. Po krátkém dominiu Řádu mečových rytířů nastoupilo druhé dánské období, které ukončil král Valdemar IV. prodejem Estonska Řádu německých rytířů. Historická Terra Mariae spolu s rozpuštěním řádu v roce 1524 přijímá ochotně protestantismus a katolicismus na dlouhou dobu mizí. V dalších staletích se vystřídal osmdesátileté švédské období (1629-1710) s ruským, které trvalo až do vyhlášení nezávislosti po I. světové válce. Po dvaceti letech samostatnosti Estonsko prošlo devastujícím nacistickým obdobím v letech 1941-44 a posléze bylo anektováno Sovětským svazem. Nezávislost získalo stejně jako další pobaltské státy v roce 1991.

Z necelého milionu 300 tisíc obyvatel Estonska je katolíků pouhých 6 500. Je to nevelká komunita, ale dynamicky se rozvíjí. V 70. letech čítalo celé sovětské Estonsko oficiálně pouhých 6 katolíků, po pádu komunismu jich bylo 2 tisíce, říká francouzský **biskup Philippe Jourdan**. Sám přišel do této země před 22 lety jako misionář z prelatury *Opus Dei*. V roce 2005 jej Jan Pavel II. jmenoval apoštolským administrátorem Estonska. Jak dodává, největší zájem o katolickou víru je dnes mezi vědci a umělci. Důležitou formou apoštolátu je také církevní školství. Estonsko se svými 75% obyvatel bez vyznání patří mezi nejsekulárnější státy světa. Bez náboženského vyznání je zde 75% obyvatelstva (16% - pravoslavní, 10% - luteráni, 0,5% - katolíci). Dědictví komunistického pronásledování se hluboce odráží v mentalitě:

„Utrpení z komunistické epochy zůstávají hluboko vrytá do paměti obyvatel Estonska. Odtud pochází také jistý strach, nedůvěra k budoucnosti, protože situace v Evropě – a zejména ve východní Evropě je poměrně komplikovaná. (..) Silou katolické církve je to, že se neidentifikuje s žádnými společenskými kruhy, na rozdíl od luteránů, kteří se ztotožňují s rodilými Estonci, a pravoslavnými, kteří jsou svázáni s ruskojazyčnou komunitou. Do naší církve patří členové obou těchto komunit, proto můžeme být jakýmsi mostem, na rozdíl od jiných, větších konfesních společenství,“ říká apoštolský administrátor v Estonsku, biskup Philippe Jourdan.

Ad 1. Estonská **prezidentka Kersti Kaljulaidová** očekávala papeže Františka již na letišti, oficiální přivítání se však odehrálo až v Růžové zahradě před prezidentským palácem. Ještě předtím proběhlo soukromé setkání římského biskupa s prezidentkou, která mu mohla při té příležitosti představit také svoji rodinu se čtyřmi dětmi.

V uvítací promluvě estonská prezidentka poukázala na dobré bilaterální vztahy a připomněla, že apoštolský Stolec nikdy neuznal sovětskou okupaci Estonska a stal se zdrojem duchovní síly pro všechny evropské země zotročené komunistickým režimem:

„Svatý stolec nikdy neuznal okupaci Estonska. Během sovětského období jste zachovali Apoštolskou administraturu v Estonsku jako uprázdněnou z politických důvodů – sedisvacantia rerum politicarum causa.“

Papež František ve své promluvě vyšel z dávné přináležitosti Estonska k území označovanému jako *Terra Mariae*, Mariina země, a poukázal na dva mariánské rysy: paměť a plodnost. Připomněl, že dnešní prosperita země by byla nemyslitelná bez úsilí jejich otců a zdůraznil, že právě to zavazuje k práci pro budoucí generace:

„Být zemí paměti znamená připomínat si, že za místo, jehož jste dnes dosáhli, vděčíte úsilí, práci, duchu a víře svých otců. Pěstování vděčné paměti dovoluje ztotožňovat výsledky, jichž jste dnes dosáhli, s dějinami mužů a žen, kteří bojovali, aby umožnili tuto svobodu, což vás na oplátku volá k tomu, abyste jim vzdali poctu skrze otevírání cesty pro ty, kdo přijdou po vás.“

K tématu „plodnosti“ papež František připomněl prudký rozvoj země, a poukázal na to, že přílišná víra v technologický pokrok se může stát příčinou krize lidskosti. Blahobyť totiž není vždy synonymem dobrého života, dodal:

„Jedním z jevů, které můžeme pozorovat v našich technokratických společnostech, je ztráta smyslu života, radosti ze života a spolu s tím pozvolné a tiché vyhasínání schopnosti údivu, což člověka často potápí do existenciálních nesází. Vědomí sounáležitosti a boje za druhé, vědomí zakořenosti ve svém národu, kultuře a rodině se může postupně vytrácet a připravovat především mladší generace o kořeny, na nichž lze stavět vlastní přítomnost a budoucnost; takto se totiž připravují o schopnost snít, riskovat a tvořit.“

Z prezidentského paláce se František vydal do luteránského Karlova kostela. Je to jedna z největších sakrálních staveb v Tallinu a proto organizátoři papežské cesty požádali o jeho zpřístupnění pro setkání s mládeží.

Církev potřebuje konverzi a změnu, řekl papež estonské mládeži

Ad 2. Mnozí mladí lidé nepovažují církev za vhodného partnera k dialogu, připustil papež František při setkání s mladými lidmi, které krátce před polednem hostil luteránský Karlův kostel. Budova pojmenovaná po švédském králi Karlovi XI. může pojmout půldruhého tisíce návštěvníků a díky největším estonským varhanám bývá častým dějištěm koncertů. Papeže v ní přivítali mladí křesťané z celého Estonska, ale také Finska, Ruska a Polska. Doprovázející luterský arcibiskup a předseda Estonské rady církví vzácnému hostu vysvětlili, že nové generace, narozené v dnešním svobodném a moderním Estonsku se vyznačují skutečným náboženským analfabetismem. Světová náboženství, včetně křesťanství, ve školách studuje pouze nepatrné procento místních mladých lidí.

Římský biskup se ujal slova poté, co vyslechl svědectví luteránské konvertitky, estonského pravoslavného mladíka a katolíka, který je uměleckým ředitelem divadelního souboru, zaměřeného zejména na mladé publikum.

„Křesťanské komunity, aniž by si toho všimly, se mnohdy uzavírají a nevnímají váš neklid. Víme, že si přejete, aby vás nedoprovázel neoblomný soudce, ani strachující se a hyperprotektivní rodič, ale někdo, kdo nemá strach z vlastní slabosti, kdo dokáže dát zazářit pokladu, který chová v nitru jako v hliněné nádobě“ (srov. 2 Kor 4,7)“.

Citoval František z přípravného dokumentu biskupské synody o mládeži. Mnozí mladí lidé nepožadují od církve nic, protože ji nepovažují za jakkoli významného partnera pro svůj život.

Někteří naopak výslovně žádají, aby je nechala na pokoji, protože její přítomnost vnímají jako otravnou a dokonce iritující.

„Pohoršují je sexuální a ekonomické skandály, po kterých nenásleduje jasné odsouzení; skutečnost, že vinou nedostatečné připravenosti nedokážeme příslušně interpretovat život a vnímavost mladých lidí, anebo jim přisuzujeme pouze pasivní roli. To jsou jen některé z vašich požadavků, na které chceme reagovat. Chceme se stát transparentním, pohostinným, poctivým, přitažlivým, komunikativním, přístupným, radostným a interaktivním společenstvím, tedy společenstvím, kde nevládne strach. Strachem se uzavíráme, strach nás nutí k proselytismu. Bratrství je něco jiného – otevřené srdce a bratrské objetí.“

Naše křesťanské církve – a širěji řečeno vůbec každý institucionálně utvářený náboženský proces – se někdy nemohou zbavit postojů, které upřednostňují poučování, rady a návrhy z vlastní zkušenosti na úkor naslouchání mladým lidem, pokračoval papež František. Navzdory chabému evangelnímu svědectví ovšem mladí lidé v církvi nadále objevují Krista, a právě na tom záleží, zdůraznil dále.

„Neboť víme, že tam, kde je Ježíš, dochází k ustavičné obnově, naskytuje se příležitost ke konverzi, k odložení všeho, co nás dělí od Krista a bratrů. Život tak dostává příchutí Ducha svatého. Vy, kteří jste dnes tady, zpřítomňujete tento Ježíšův div.“

Jste generací, kterou ovládly obrazy a symboly, ale také akce, nikoli teorie a spekulace. Totéž si volí Ježíš, který prošel zemí za konání dobra a když umíral, dal před slovy přednost silnému gestu – kříži, vysvětloval římský biskup.

„Sjednocuje nás víra v Ježíše, který očekává, že Jej přineseme všem mladým lidem, kteří ztratili smysl života. Toto riziko hrozí také nám, věřícím, pokud nejsme ve víře důslední. (...) Jestliže sebereme odvahu a opustíme své sobectví, své uzavřené myšlenkové kruhy, najdeme Ježíše na periferiích. Ježíš už se tam vydal před námi v životě trpícího a skartovaného bratra. On už je tam.“

Řekl papež František mladým lidem v Estonsku.

Návštěva katolické katedrály

Po obědě v klášteře brigitek, které se do Tallinnu navrátily v devadesátých letech, aby obnovily klášter z počátku patnáctého století (1407) zničený ruskými vojsky za Livonské války (1577), se papež František odebral do katolické katedrály sv. Petra a Pavla. V neogotickém stylu ji projektoval italsko-ruský architekt Carlo Rossi, autor velké části petrohradského městského jádra. Římského biskupa u vchodu do katedrály očekávala představená kongregace Misionářek lásky s jednou z rodin (s devíti dětmi), o které se řeholnice v Tallinnu starají. V katedrále se shromáždilo více než sto klientů různých charitativních organizací, které působí v estonském hlavním městě.

„Misionářská víra vychází jako tyto sestry do ulic našich měst, čtvrtí, do našich společenství, a konkrétními gesty vypovídá o tom, že všichni jsou součástí velké Boží rodiny, v níž je pro každého místo. (...) Chtěl bych vás vyzvat, abyste nadále vytvářeli vazby. Ježíš povolal učedníky a ještě dnes volá každého z vás, aby předával Jeho Království. Počítá s vámi, vaším životem a rukama, abyste procházeli městem a sdíleli to, co jste sami prožili. Může s vámi dnes Ježíš počítat? Ať si na to každý odpoví!“

Vyzval papež František pracovníky estonských charitativních organizací i jejich klienty.

Liturgie na Náměstí Svobody

Ad 3. Pouť do Pobaltí zakončil papež slavením eucharistie na hlavním tallinnském náměstí, kde se sešli skoro všichni estonští katolíci, kterých je asi 6 tisíc, jediný biskup a 17 kněží místní církve. Petrův nástupce sloužil votivní mši k Duchu svatému.

Ve své homilii vyšel z prvního liturgického čtení z knihy Exodus (Ex 19, 3-8a. 16-20b), popisujícího příchod izraelského lidu k hoře Sinaj. Papež v úvodu zmínil úspěšné lidové hnutí za nezávislost a svobodu Pobaltí z konce 80. let minulého století a porovnal je s tím, co Bůh říká Mojžíšovi, abychom – jak řekl – „porozuměli, co říká nám jakožto lidu.“

„Na Sinaj přišel lid, který uzřel lásku svého Boha prokázanou zázraky a divy; lid, který se rozhodl uzavřít smlouvu lásky, protože jej Bůh miloval a prokázal mu lásku už dříve. Není donucen, Bůh jej chce mít svobodným. Když říkáme, že jsme křesťané, a přijímáme určitý životní styl, činíme tak bez nátlaku, aniž by šlo o nějakou výměnu, při níž něco učiníme my, pokud něco učiní Bůh. Jsme si vědomi především toho, že Boží nabídka nic neodnímá, nýbrž naopak naplňuje a umocňuje všechna lidská očekávání.“

Stejně jako na lidu, který vyšel z Egypta, je na nás, abychom *naslouchali a hledali*. Někteří si občas myslí, že moc lidu má dnes jiné parametry. Někdo mluví zvýšeným hlasem a cítí se tak bezpečněji – neustupuje, ani neváhá; někdo ke řvaní přidá hrozbu zbraní, rozmísťuje vojska, má strategie... To je ten, kdo se zdá „silnějším“. To však není hledání Boží vůle, nýbrž kumulace nátlaku, jehož základem je majetek.

„Nezískali jste svoji svobodu proto, abyste se stali otroky konzumu, individualismu či touze po moci a nadvládě. Bůh zná naše potřeby, které často skrýváme za touhou mít, i naše nejistoty, které jsme překonali mocí. Tato touha přebývá v každém lidském srdci, a jak jsme slyšeli v evangeliu (Jan 7, 37-39), Ježíš nás povzbuzuje, abychom ji překonali v setkání s Ním.“

Stejně jako voda na poušti nebyla osobním, nýbrž komunitním dobrem, a stejně jako mana nemohla být hromaděna, protože se kazila, tak se šíří svatost, plyne a přináší úrodnost všemu, co je kolem. Rozhodněme se dnes být svatí, ozdravit okraje a periferie naší společnosti tam, kde leží náš bratr a trpí svým vyloučením. Nenechme poskytnutí pomoci na toho, který jde za námi, a neponecháme řešení takové situace na institucích; my budme těmi, kdo spatří bratra a pomohou mu se zvednout, protože v něm je obraz Boha, je bratrem, kterého vykoupil Ježíš Kristus.

„Pojďme na svatou horu, Mojžíšovu a Ježíšovu, a prosme Je – jak praví motto této návštěvy – ať probudí naše srdce, obdaří nás Duchem, abychom v jakékoli dějinné chvíli rozpoznávali, jak být svobodní, jak zvolit dobro a být vyvoleni, jak nechat Boha, aby dával růst svému svatému národu a kněžskému lidu tady v Estonsku a na celém světě.“

Končil papež dnešní kázání při mši svaté na náměstí svobody v Tallinnu.

Krátce poté se odebral na mezinárodní letiště hlavního města Estonska, odkud se vydal na zpáteční cestu do Říma.

26.9.2018

Papež: Přijímání migrantů nesmí ohrozit naši identitu

Vatikán. „Lidé očekávají, že je budeme informovat o této cestě, což musíme respektovat. Otázky k jiným tématům zodpovím až na závěr“, vymezil papež František průběh tiskové konference, která se konala během zpátečního letu z apoštolské cesty do Pobaltí. První dotazy proto kladli novináři z hostitelských zemí.

Novinář z litevské televize: Ve všech třech zemích jste obhajoval otevřenost vůči migrantům, vůči druhým lidem. Například v Litevsku ale vznikly polemiky o dívce, která vás přivítala na letišti, protože zrovna nevypadala jako Litevka. Je napůl Italka, má trochu snědší pleť. Ptám se proto – poslouchají lidé v pobaltských zemích jenom to, co chtějí slyšet? Anebo poslouchají to, co se jim snažíte říci, jako v případě tohoto poselství o otevřenosti?

Papež: Poselství o otevřenosti vůči migrantům je ve vašem národě poměrně rozšířené; neexistují tu populistická ohniska. Také Estonci a Lotyšci jsou otevřené národy, které chtějí integrovat migranty, ačkoli nijak masivně, protože to nelze. Vlády obezřetně usilují o integraci, jak jsme o tom mluvili se dvěma ze tří hlav států. S tímto tématem přišli oni, nikoli já. Stojí za povšimnutí, že slova „otevřenost“ a „přijetí“ se v proslovech vašich prezidentů vyskytují poměrně často. Značí to touhu po univerzalitě v míře, v jaké je možná, vzhledem k prostoru, pracovním příležitostem a možnostem integrace a, což je důležité, také v míře, která by neohrozila vlastní identitu. To jsou tři věci, které jsem vzhledem k migracím pochopil a které mne velice oslovily: prozíravá a dobře promyšlená otevřenost.

26.9.2018

Papež: Živým znamením evangelia je vždycky konkrétní láska

Vatikán. Na Svatopetrské náměstí přišlo dnes dopoledne asi 15 tisíc lidí, aby se účastnili pravidelné generální audience. Svatý otec, jak je po apoštolské cestě zvykem, věnoval svoji katechezi rekapitulaci včera skončené návštěvy pobaltských republik. Zahájilo ji čtení 126. Žalmu, který je výrazem radosti vyvoleného lidu po jeho propuštění z babylonského zajetí. Papež František v závěru svojí promluvy řekl:

„Míjejí roky, pomíjejí režimy, ale Maria, Matka Milosrdenství nad Jitřní bránou ve Vilniusu nadále nad svým lidem bdí jako znamení bezpečné naděje a útěchy (Lumen gentium, 68). Živým znamením evangelia je vždycky konkrétní láska. I tam, kde je sekularizace silnější. Bůh mluví jazykem lásky, péče a nezištné služby těm, kdo se ocitli v nouzi. Potom se otevírají srdce, dějí se zázraky a na pouštích rozkvétá nový život.

Třemi eucharistickými bohoslužbami – v litevském Kaunasu, lotyšské Agloně a estonském Tallinnu – věřící svatý Boží lid, putující v oněch krajích, obnovil svoje přitakání Kristu, který je naší nadějí; obnovil ho spolu s Marií, která vždycky ukazuje, že je Matkou svých dětí, zvláště trpících; obnovil přitakání jako vyvolený, kněžský a svatý lid, v jehož srdci Bůh probouzí milost křtu.

Modleme se za naše bratry a sestry v Litvě, Lotyšsku a Estonsku.“

V závěru generální audience věnoval Svatý otec pozornost aktuálnímu dění, týkajícímu se Číny:

„V sobotu 22. září byla v Pekingu podepsána Provizorní dohoda mezi Svatým stolcem a Čínskou lidovou republikou ohledně jmenování biskupů v Číně. Dohoda je plodem dlouhého a důkladného dialogu, jehož úmyslem je usnadnit pozitivnější spolupráci Svatého stolce a čínských představitelů ku prospěchu katolického společenství v Číně a harmonie v celé společnosti.

V tomto duchu jsem se rozhodl napsat čínským katolíkům a všeobecné církvi dnes zveřejněné poselství bratrského povzbuzení. Doufám, že tak bude v Číně zahájena nová etapa, která pomůže zahojit minulé rány a znovu nastolit a udržet plné společenství všech čínských katolíků a s novým nasazením hlásat evangelium.

Drazí bratři a sestry, máme důležitý úkol! Jsme povoláni provázet vroucí modlitbou a bratrským přátelstvím naše bratry a sestry v Číně. On vědí, že nejsou sami. Celá církev se s nimi a za ně modlí. Prosme Madonu, Matku naděje a Pomocnici křesťanů, aby žehнала a opatrovala všechny katolíky v Číně, a vyprošujme od Boha dar prosperity a pokoje pro všechny čínský lid.“

Papež František: Duch vede k pravé jednotě, jež není uniformitou

Vatikán. Přitažlivost letničních a evangelikálních hnutí pro katolíky se může stát příležitostí k sebezpytování a pastorační obnově, řekl papež František v promluvě k účastníkům plenárního zasedání Papežské rady pro jednotu křesťanů, v čele s jejím předsedou kardinálem Kochem.

Svatý otec v úvodu zmínil jako „významná a útěšná“ svá nedávná setkání s představiteli křesťanů jiných náboženských tradic:

„Společná modlitba s představiteli pravoslavných církví a východních pravoslavných v Bari, ve společenství s těmi, kdo trpí na milovaném a trýzněném Blízkém východě, nám připomněla, že nesmíme zůstat lhostejní k utrpení - bohužel stále ještě aktuálnímu - mnoha našich bratří a sester.“

Papež připomněl také svou návštěvu v ženevském sídle Ekumenické rady církví u příležitosti 70. výročí vzniku této instituce a oslavu 50. výročí katolické charismatické obnovy, která probíhala společně s členy letničního hnutí.

„To byly některé význačné okamžiky ekumenické cesty, k jejímuž uskutečňování jsou povoláni všichni křesťané, prostřednictvím společného putování, společné modlitby a společné práce, v očekávání, že nás Pán přivede k obnovení plné jednoty.“

František pak obrátil pozornost k tématu probíhajícího plenárního zasedání, které se zabývá otázkou letničních, charismatických a evangelikálních skupina a jejich vztahu ke konceptu jednoty. Jak papež konstatoval, konkrétní formy společenství, inspirovaných těmito hnutími, jsou často úzce vázány na zcela určitý geografický, kulturní a sociální kontext. Proto se v promluvě věnoval obecným rysům těchto jevů:

„Především máme povinnost rozlišovat a uznávat přítomnost Ducha svatého v těchto společenstvích a usilovat o budování vazeb autentického bratrství. Proto je zapotřebí rozšířit příležitosti k setkání a překonat vzájemnou nedůvěru, vedenou častokrát neznalostí a nedostatečným porozuměním. Mezi aktivitami, které lze sdílet, je modlitba, naslouchání Božímu slovu, služba potřebným, hlásání evangelia, obrana důstojnosti člověka a lidského života.“

Bratrské setkání může obohatit také katolíky o zkušenost mnoha křesťanů, kteří prožívají svou víru a vzdávají Bohu chválu jiným způsobem než my, a zároveň pomůže členům těchto hnutí k překonání předsudků o katolické církvi a k uznání nedocenitelného pokladu tradice obdržené od apoštolů a uchovávané v dějinách, dodal Svátý otec.

„Jsem si vědom, že v mnoha případech vztahy mezi katolíky a letničními, charismatiky a evangelikály, nejsou snadné. Náhlé povstávání nových komunit napojených na osobnosti některých kazatelů výrazně odporuje eklesiologickým principům a zkušenostem historických církví a může skrývat záludnost, když dovoluje nechat se unášet na vlnách chvilkových emocí a uzavírat zkušenost víry do chráněného a zajištěného prostoru. Skutečnost, že pro nemálo katolických věřících jsou tyto komunity přitažlivé, je důvodem k rozbrojům, ale může se z naší strany stát také příležitostí k sebezpytování a k pastorační obnově.“

S odvoláním na II. vatikánský koncil papež František zdůraznil, že mnoho těchto komunit žije autenticky křesťanskou zkušeností vycházející z Božího slova a polušnou působení Ducha svatého, který vede člověka k lásce, svědectví a službě. Z tohoto bohatství mohou čerpat také katolíci, protože církev roste tehdy, když je věrná Duchu svatému, nemá strach ze přijetí a zároveň s vážností rozlišuje jeho svěží novost.

„Je tedy zapotřebí vyhýbat se setrvávání na statických a neměnných pozicích, aby bylo možné podstoupit riziko odvážného postupu v šíření jednoty ve věrné poslušnosti církvi a bez zhášení Ducha (srov. 1 Sol 5, 19). Právě Duch totiž tvoří a obnovuje novost křesťanského života, a tentýž Duch přivádí všechno k pravé jednotě, která není uniformitou.“

Naše vztahy se tedy musí projevovat otevřeností srdce, hledáním společenství a pozorným rozlišováním, uzavřel papež František. Dříve než udělil své požehnání ocenil rovněž vztahy rozvíjené Papežskou radou pro jednotu křesťanů s letničními, charismatiky a evangelikály na mezinárodní úrovni v rámci *Global Christian Forum*.

28.9.2018

Papež: Rozšířme rodinnou pastorační na volně žijící páry

Řím. Ziskuchtiví právníci, manželství narychlo uzavíraná třeba kvůli těhotenství, volné partnerské soužití, novomanželé, kterým nedochází, k čemu se vlastně zavázali. Papež František opravdu tnul do živého svým čtvrtěčním večerním vystoupením v bazilice sv. Jana na Lateránu, kde oslovil účastníky kurzu pořádaného římskou diecézí a Tribunálem římské roty. Naslouchalo mu 850 církevních soudců, kněží, jáhnů, laických párů i jednotlivců činných v rodinné pastorační. Římský biskup se v obsáhlé promluvě vrátil k otázce neplatnosti manželského svazku, s pohledem upřeným na „všechny manžele, kteří ve svém vztahu zakoušejí vážné problémy vedoucí k jeho krizi“, přičemž vyzval církev k jejich „doprovodu a naslouchání, aniž by propadla komplexu všemohoucnosti“.

František zejména varoval před prospěchářskými právníky, kteří v takovýchto krizových situacích myslí jenom na výdělek. „Některým z nich by se manželské páry měly vyhýbat“, zdůraznil. „Svěřím se vám, že po promulgaci dekretu o procesech manželské nulity (*Motu proprio Mitis Iudex Dominus Iesus*), jsem dostal řadu stížností, devadesát procent ze strany advokátů. Bezplatnost procesu je velmi důležitá!“, naléhal římský biskup a dodal: „Církev nefunguje jako obchod, jde tu o pastorační manželství“.

Manželství, které není pouhá „společenská událost, nýbrž svátost vyžadující příslušnou přípravu“, která bude tím kvalitnější, čím bude časově delší a hlubší, vysvětloval Svätý otec. Problémy, které vyjdou najevo po manželském slibu, vyplývají nejenom z utajené a náhle propuknuvší nezralosti, nýbrž především ze slabé křesťanské víry, chybějícího církevního doprovázení, osamocení novomanželů. Lékem se může stát trvalý katechumenát, který by měl pokračovat také v prvních letech manželského života, aby dodal protilátky ke zdolání nevyhnutelných obtíží a námahy společného života a zároveň oběma partnerům umožnil růst ve víře, doporučoval papež.

Manželský katechumenát ovšem vyžaduje spolupráci kněží s laiky – manželi s prověřenou rodinnou zkušeností a odborníky v psychologických disciplínách. „Znají totiž manželství lépe než my“, poznamenal František, „a zároveň ve skupinové práci podpoří nás, kněze, kteří všechno nezvládáme“. Mnohdy stačí na záchranu vztahu pouhé vyslechnutí obou partnerů. Naslouchání je však namísto rovněž tehdy, když manželé zjistí, že jejich vztah není svátostným poutem a chtějí z této situace vyjít. Také tehdy zaslouží, aby je kněží, biskupové a pastorační pracovníci vyslechl, a nejenom seznámili s právními normami.

Římský biskup se ve čtvrtěční promluvě také dotkl dosud běžného jevu narychlo uzavíraných manželství, zachraňujících čest rodiny, třeba kvůli nenadálému těhotenství. „V mé diecézi to ještě před patnácti lety byl normální kulturní jev, dnes je to jiné... Děti se pak rodily v sedmém měsíci a s nízkou porodní váhou. Jako kardinál jsem to zakázal. Radil jsem snoubencům – včetně případů v mé vlastní rodině – aby si dopřáli čas a počkali, než se dítě narodí“. Rovněž kněží by neměli mít strach odmítnout žadatele o svátostné manželství, pokud zjistí, že snoubenci nemají víru. „Možná si toho všimnou při vyřizování dokumentů a objeví, že tu existuje vnější tlak na svatbu v kostele. Mají povinnost tomu zabránit“.

„Častokrát se ptám, kolikrát je manželský souhlas neplatný z nedostatku víry?“, zamýšlel se papež. „Novomanželé věří v Trojici, Pannu Marii, svaté, ale vědí, že se zavazují na celý život, a nikoli jen na dobu, ve které potrvá láska? Tuto otázku si položil také Benedikt XVI., a to ve třech promluvách. Otázku o platnosti manželství z nedostatku víry...“

V závěru setkání s účastníky kurzu organizovaného Tribunálem římské roty se Petrův nástupce zmínil o párech žijících ve faktickém soužití. Vybral k rozšíření obzorů diecézní rodinné pastorače, která by, ve stylu evangelia, měla vycházet vstříc mladým lidem žijícím v nesezdaném soužití a přijímat je. „Je skandální, že papež něco takového říká“, podotknul František, „ale také před těmito lidmi je třeba svědčit o kráse manželství!“